

XXI ВЕК И ЧЛЕНСТВОТО В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД БЪЛГАРСКИЯ СТРОИТЕЛЕН ИНЖЕНЕР

Ячко Иванов ¹

Резюме

България и българския народ заеха полагащото им се място в семейството на европейските народи. Страната дала на Европа третия (български) език зае своето място в семейството на Европейските държави. Началото на XXI век и изминалата една година от членството ни в ЕС очерта пред българския строителен инженер нови технически и технологически изисквания и предизвикателства.

В настоящия доклад ще бъдат изложени, както предизвикателствата, така и онези изменения, които трябва да настъпят във философията на българската строителна наука и практика, за да осигурим нашето успешно присъствие в европейския строителен бранш.

21 CENTURY AND THE ACCESSION IN THE EUROPEAN UNION – THE CHALLENGES BEFORE THE BULGARIAN CIVIL ENGINEER

Yatchko Ivanov ¹

Abstract

Bulgaria and Bulgarian people are occupied their belonging place in the European family. The country, which give to Europe the third (bulgarian) language – has occupied her place in the family of European countries. The begining of 21-century and one year of our membership in EC has traced out before the bulgarian civil engineer the new technical and technological demands and challenges.

In the present paper the new challenges and the changes which have to be done in the phylosophy of the bulgarian science and practice to ensure our successful participation in the european building business (branch).

¹ акад., БАН, председател на НТССБ
Prof., DSc., Member of Bulgarian Academy of Science – President of the Bulgarian Scientific and Technical Union of Civil Engineering

1. Въведение

През 2007 г. България – една от най-старите държави на Европейския континент стана член на Европейския съюз. С този акт страната, която много по-рано от днешните водещи държави в Европа, е дала своя принос за културното развитие на континента, чрез азбуката на своите братя Кирил и Методий. Страната, поставила началото на славянската култура вече е член на европейското семейство. Заслуженото приобщаване към голямото европейско семейство, за нас българите, е предизвикателство не само от цивилизационна гледна точка, но и от това, че ние вече ще участваме в изграждането на Съюза, който се формира като нов тип държавно образувание. Макар и да сме на прага на приемането на Лисабонската декларация и изясняването на същността на Съюза като федерация, обединение или нов тип държавно формирование за всички граждани на Европа е от значение постигането на реално обединение, което да бъде основа за просперитета ни и за създаване на икономика, базирана на знанието и характерна за силен световен играч. Постигането на тези цели минава през изграждането на европейска идентичност, съчетана с характерните за отделните страни-членки национална идентичност. Съчетанието на тези две взаимно допълващи се идентичности предполага стимулиране на националното своеобразие, националните култури, религиозните и етнически особености на местните традиции. В този контекст сме длъжни да преценим какви са предизвикателствата пред нас като участници в строителния процес.

2. Мястото на инженера в обществото

Когато говорим и оценяваме мястото на инженера в днешното общество следва да имаме предвид думите, казани от Алфред Слоон – човекът, който завършва колеж за инженери и достига до президентското кресло на General Motors (САЩ), че **„инженерът символизира развитието на двадесетия век. Без неговите гениални и значителни приноси в проектирането, технологиите и производството, от материална гледна точка, нашето съществуване, нашия съвременен живот никога не биха достигнали днешния стандарт“**. Още по-впечатляващи са думите на машинния инженер и един от президентите на САЩ Херберт Хувър, който за професията ни отбелязва: **„Това е велика професия. При нея очарованието от фикцията на въображението изплува чрез използването на науката и чертежа на хартия. След това то преминава през реализация с камък или метал, или енергия. По такъв начин то носи работа и домашно огнище на човека. Така повишава жизнения стандарт и подпомага комфорта на живота. Това е голямата привилегия на инженера“** [1].

Не напразно се счита, че техниката е изкуство за производството, а последното заедно с размножаването (възпроизводството) са най-фундаменталната човешка дейност [2]. Поради това тя има решаващо значение за възхода на цивилизацията. Дейностите, свързани с развитието на техниката (строителството) допринасят за технологичния прогрес (фиг. 1). Ролята и приносите на строителните инженери за развитието на обществото и за стандарта на неговия живот трудно могат да бъдат игнорирани – те планират, проектират, конструират, изграждат, поддържат и възстановяват инфраструктурата, необходима за оцеляването на човешкия род. Заедно с другите професии инженерът-строител има съществена роля и за поддържането на екологична жизнена среда.

Фиг. 1. Изменение на технологиите, основани на знанието

3. Строителното инженерство в XXI век

Първите години на XXI век показаха, че строителният инженер за да бъде в крак с времето трябва да обогатява техническите си умения за критично мислене, комуникативност и управление на материалните и човешки ресурси [3]. Строителното инженерство през XXI век ще бъде важна и престижна професия, но задълженията му ще се изменят динамично. От съществено значение за просперитета на строителните инженери е умението да виждат далеч напред (в перспектива), за да са в състояние да участват в решаването на най-важните проблеми на шест главни инфраструктурни системи – **проблемите за водата и съоръженията за нейното рационално ползване; транспорта и съобщенията; енергията, отпадъците и околната среда**. С комплексното решаване на проблемите на тези системи строителният инженер ще въздейства върху обществото и естествената природна среда. Сред посочените инфраструктурни системи с особена важност се очертават:

- **водата** – проучванията показват, че проблемите около този важен компонент за човешкия живот все повече ще увеличава своето значение. Дори някои анализатори говорят, че в новия век проблемите за вода ще бъдат причина за войни. В същото време светът все по-често се сблъсква с наводнения, което поставя пред инженерната мисъл съответни изисквания.
- **енергията** – все по-често вече се говори за нови и възобновяеми енергийни източници, както и за енергоспестяващи технологии и за повишаване на енергийната ефективност на сградите и съоръженията.
- **отпадъците и околната среда** – модернизацията на бита и развитието на индустрията, заедно с промените на климата поставят с особена острота решаването на проблемите за цивилизовано решаване на проблемите с отпадъците от човешката дейност и опазването на околната среда. И тук все повече ще растат изискванията към работата на строителния инженер.

Свидетели сме на тенденции за нарастване скоростта на технологичните изменения в производството и етническа диверсификация на работната сила [4]. Тези тенденции ще имат своето въздействие и върху строителното инженерство, тъй като инженерите ще трябва адекватно да реагират, за да участват успешно в стопанския живот на глоболизиращия се свят. Предизвикателствата, които трябва да преодолява строителния инженер могат да се резюмират в следното [2, 3]:

- значителни изменения в икономиката;
- работната сила нараства, но в по-голямата си част е от по-възрастни хора и с все по-значително навлизане на малцинствата;
- големи изменения в работните места;
- по-ниска стабилност на заетостта и край на доживотното работно място;
- организациите (работодателите) все повече ще се освобождават от отговорността за развитието на наемните работници – индивидите ще носят отговорност за кариерата си;
- съвместните предприятия (joint venture) ще откриват нови възможности за предприемачите;
- засилена международна конкуренция;
- нарастване на необходимостта от компютърна грамотност и овладяване на непрекъснатото обновяване на програмите.

Анализът на очертаващите се тенденции и опитът от изминалите седем години на този век показва, че предстоят големи изменения в бизнес практиката и управлението (табл. 1), които рефлектират и върху дейността на строителния инженер. Вглеждайки се в данните на табл. 1, става ясно, че вече се нуждаем от **нов тип строителен инженер**. В бъдеще наред с техническата основа на дейността на новия тип инженер ще са необходими допълнителни умения – да комуникира по-добре, отколкото в миналото и да реагира адекватно на бързоизменящата се бизнес- и политическа среда. Както се вижда от табл. 2, освен технически умения, строителния инженер ще изпълнява още редица специфични дейности като ръководител (или работодател).

Качественото изпълнение на тези дейности изисква и съответна подготовка. В съответствие с резултатите от изследванията на Американското дружество на строителните инженери (ASCE) Акредитационният борд на инженерството и технологиите (АВЕТ) включва следните изисквания към новия тип строителен инженер [5]:

- математика, обществени науки и техника;
- проектиране и ръководство на експерименти;
- проектиране на системи, компоненти и процеси;
- анализ и интерпретация на данни;
- идентифициране, формулиране и решаване на инженерен проблем;
- функциониране на мултидисциплинарен екип;
- професионална и етична отговорност;
- съвременен миоглед;
- интегриран професионален опит;
- навици за непрекъснато учене.

Внимателният прочит на тези изисквания показва, че успешната реализация на строителния инженер зависи от много фактори – обучението и добитите теоретични знания, опита, мотивацията. Анкетата на ASCE сред новозавършилите и практикуващи инженери е открила необходимостта, както от фундаментално, така и от непрекъснато обучение, познаване на информационните технологии (компютри), за да се гарантира успешна кариера. Строителният инженер работи върху инфраструктурни и екологични проекти, както в обществения, така и в частния сектор, във фирми, местни и държавни органи, проектантски, екологични и др. организации. Следователно той изпълнява различни роли: като плановик и адвокат, регулатор, анализатор и проектант. Като строител, той е изпълнител, ръководител в проектирането и строителството, шеф на фирма, обединение. Всичко това показва, че строителния инженер, в отличие от други инженерни специалисти е в непосредствени контакти с обществото, той е свързан с изграждането на бъдещия облик на държавата и запазването на екологичното равновесие.

4. Предизвикателства от членството в ЕС

Освен посочените по-горе изисквания пред новия тип строителен инженер на XXI век пред нашата гилдия възникнаха и нови специфични предизвикателства, провокирани от членството ни в европейското семейство. Като членове на това семейство ние освен запазването на националната си българска идентичност сме длъжни да формираме наша европейска идентичност. Тази промяна в нашето самоопределение е съпроводена с разкриване на нови възможности и права, както и с нови отговорности.

Първостепенна задача пред нас е подготовката за стриктно изпълнение на директива 89/106 ЕС, в т. ч. и на хармонизираните стандарти и Еврокодовете. Още повече, че системата Еврокод ще стане задължителна през 2010 г. за членовете на Европейския комитет по стандартизация.

Все още не е започнала същинската работа по изпълнението на Директива 2002/19 на ЕС за енергийните характеристики на зданията. Налице са съответният закон и национална стратегия, но същинската работа в това направление предстои.

В новите условия на членство в ЕС пред нашата гилдия възникват следните предизвикателства:

- Една от първостепенните задачи, наред с изработване на умения за работа в национални екипи, е придобиване на такива умения и в международни екипи. За това е необходимо и преодоляване на езиковата бариера. Овладяването поне на два чужди езика, заедно с използването на информационните технологии ще гарантира както работа в идващите у нас чуждестранни компании, и което е по-важно – печеленето на конкурси и проекти за финансиране от фондовете на ЕС.
- За успешна реализация на разширения европейски пазар на труда все по-голямо значение ще придобива уменията да се представят мотивационно писмо (пропозъл) и творческа биография (CV).

- От изключителна важност ще бъде бързото формиране на корпоративна култура. Тя по думите на Carlo Ghosu [6] (президент на CEO Nissan and Renault) ще бъде ключът за успех в бъдещите глобални сливания и обединения на стопанските субекти. По този начин ще гарантираме възлагането на изпълнението на големи инфраструктурни проекти на българските строителни фирми и обединения.
- Нужно е по-рано и по-бързо овладеем методите за разработване на проекти за участие в реализацията на програмите за финансиране на ЕС.
- Спешно се нуждаем от такива закони, които да съдействат за изграждане на нова пазарна среда в строителния бранш.
- Трябва да се намери адекватно решение на проблема със застаряването на населението и демографския срив в страната и осигуряването на необходимата квалифицирана работна ръка за строителството. Тук следва да имаме предвид и прогнозите на Световната банка [7], които сочат, че до 2025 г. населението на България ще намалее с над 18%. Отварянето на пазара на труда в ЕС за наши строители ще създаде също проблеми със задържането на опитните инженери и квалифицираните работници.

5. Ролята на неправителствените и професионалните организации на инженерите

В съвременното постиндустриално и все повече налагащо се информационно общество, неправителствените и професионалните организации играят и в бъдеще ще играят още по-важна роля при гарантирането на устойчиво развитие на строителния бизнес и лоялната конкуренция. Те освен че се утвърждават като мощен коректив на законодателната и изпълнителната власт, ще бъдат основните двигатели за утвърждаването на ученето през целия живот, съгласуването на стандартите, защитата на престижа и правата на инженерната гилдия.

На тях се пада отговорната задача да организират курсове за обучение, семинари и конференции, които да привличат гилдията и да допринасят за непрекъснатото повишаване на квалификацията на строителния инженер. Тук с удоволствие трябва да отбележим, че неправителствените организации СКБ, КИИП и НТССБ все по-успешно изпълняват тази си мисия. По-нататъшната успешна работа изисква координация в дейностите, както и засилване взаимодействието със строителните висши учебни заведения.

Неправителствените организации имат и отговорната задача да съдействат на държавата за решаване проблема със сенчестия бизнес в областта на проектирането и строителството, както и в областта на етиката. Надяваме се все по-добре да започне да се изпълняват изискванията на Етичния кодекс на КИИП. За нас в това отношение ръководство за действие следва да бъдат препоръките на Европейската федерация на националните инженерни организации (European Federation of National Engineering Associations).

Големи са нашите очаквания към въведения със Закона за КСБ и КАБ като задължителен Централния професионален регистър на строителя. Той не само следва да извади на светло всички строителни фирми, да гарантира спазването на трудовото законодателство, здравословните и безопасни условия на труд, но и да съдейства за утвърждаването на лоялна конкуренция.

ЛИТЕРАТУРА

1. Anyang, S. *Engineering – An Endless Frontier*. Harvard Univ. Press. Cambridge, 2004, 352 p.
2. Иванов, Я. Сб. *4-та Международна конференция „Проектиране и строителство на сгради и съоръжения“*. АИ „Проф. М. Дринов“. София, 2006, с. 38
3. Grigg, N. S. et al. *Civil Engineering Practice in the Twenty-First Century – Knowledge and Skills for Design and Management*. ASCE Press. Washington, 2001, 227 p.
4. Judy, R. D., C. D’Amico. *Work force 2020*. Wordbank, 1997.
5. Accreditation Bord for Engineering and Technology (ABET). Washington, 1999.
6. Aspray, W., J. Cooper. *Engineers as Executives: An International Perspective*. IEEE Press. Washington, 1995, 328 p.
7. The Third Transition, Worldbank, 2006; *Labor Markets and Central and Eastern Europe* (Ed. N. Bar). Oxford Univ. Press. Worldbank. Washington, 1994, 328 p.

Таблица 1
Бъдещи правителствени и бизнес тенденции и участието на строителния инженер

Тенденции	Участие на строителния инженер
<i>Глобализация</i> – глобална икономика; – неотложни комуникации; – културна интеграция; – работа и емиграция.	Драматични изменения в строителната кариера, бизнеса и пазара.
<i>Популация и развитие</i> – устойчиво развитие; – нарастване на населението; – потребителски нужди.	Повече работа в областта на усъвършенстване на инфраструктурата, управление на околната среда, предпазване от загуби при бедствия. Клиентът може да има трудности при заплащане на труда в някои случаи.
<i>Технология и знание</i> – ускорение в изменението на технологиите; – напредък на знанието; – дифузия на знанието; – зелени технологии.	Строителните инженери трябва да се адаптират към новите
<i>Правителство</i> – триумф на демокрацията; – приватизация; – партньорство.	Организацията в строителното инженерство и индустрия ще се изменят за да улеснят адаптирането към нарасналата пазарна конкуренция.
<i>Социални изменения</i> – справедливост и бедност; – мултикултурализъм; – интернационализация; – обществено здраве; – социално напрежение.	Строителните инженери имат възможност да отговорят на
<i>Бизнес</i> – изменение в – градиента на акселерация; – интернационализация; – е-търговия и бизнес към бизнес – сливания и разделяне; – вертикална интеграция;	Бизнесът и управлението ще се изменят бързо. Строителният инженер трябва да бъде гъвкав и да продължи да изучава новите насоки на бизнеса и възможностите за работа.
<i>Работа</i> – екипи – нови и различни работници; – край на 8-часовия работен ден; – изменения в работното място (навик да се работи навсякъде).	Работното място ще се изменя драматично. Строителните инженери и другите професии не ще бъдат привързани към никой пазар, но трябва да демонстрират, че техните умения са ги подготвили за производство на висококачествени продукти и услуги.

Таблица 2
Деятности в строителното инженерство

Общи задължения	Технически умения	Ръководител
технически	структури	консултации
управление на проекти	геотехника	строителна фирма
управление на организация	водни ресурси	проектантска фирма
финанси	околна среда	местна власт
операции	транспорт	областно и държавно управление
поддържане	компютър	индустрия и използване
изследване	други области	университети

РАЗВИТИЕ НА СИСТЕМАТА ЕВРОКОДОВЕ И ТЯХНОТО ПРИЛАГАНЕ В ЕВРОПА И В БЪЛГАРИЯ

Ирен Дабижева ¹

Резюме

Настоящият доклад има за цел да информира колегията за напредъка и развитието на системата Еврокодове и тяхното прилагане като стандарти за проектиране на строителни конструкции, както в Европа, така и у нас. Според мнението на Европейската комисия, Еврокодовете са стандарти за проектиране на строителни конструкции, разработени съгласно най-добрата европейска практика и най-добрите експертни и научни постижения. Те осигуряват най-високо техническо качество на проектирането на строителни конструкции. В бъдеще, Еврокодовете ще създават благоприятни възможности за инженерите, инвеститорите, проектантите и производителите на строителни продукти, като им дават свободата да извършват услуги във всяка страна – членка в цяла Европа. От 2006 г. до сега има значителен напредък. Всички части от системата от Еврокодове са завършени и издадени като европейски стандарти и са въведени като БДС, а преведените части са 30. През 2006 г. започна работа по Националните приложения. В края на 2007 г. бяха завършени проектите за Национални приложения към 20 части от Еврокодовете, преведени на български език.

DEVELOPMENT OF THE EUROCODE SYSTEM AND ITS IMPLEMENTATION IN EUROPE AND IN BULGARIA

Iren Dabijeva ¹

Abstract

The objective of this report is to inform the Building and Civil Engineering Community and all interested parties on the latest developments and progress of the Eurocode system and the implementation of Eurocodes as standards, intended for the design of Building Structures both in Europe and in Bulgaria.

According to the European Commission, the Eurocodes are built on best European practice, expertise and research achievements. They provide for highest technical quality of construction design. Furthermore, the Eurocodes will create job opportunities by giving engineers, contractors, designers and product manufacturers the freedom to provide services in any Member State throughout Europe

Since 2006 there is a significant progress in the development of Eurocode system. All parts of Eurocode system are finalized. They have been published as European standards and implemented as national BDS standards among which 30 Eurocode parts have been adopted as national standards by translation. In 2006, the work on National Annexes to Eurocodes started. In 2007, the drafts of the National Annexes to 20 Eurocodes parts translated into Bulgarian language were prepared.

¹ Ирен Дабижева, инж., ръководител направление “Строителство и строителни конструкции и материали” в Българския институт за стандартизация

Според мнението на Европейската комисия, Еврокодовете са стандарти за проектиране на строителни конструкции, разработени съгласно най-добрата европейска практика и най-добрите експертни и научни постижения. Те осигуряват най-високо техническо качество на проектирането на строителни конструкции. В бъдеще, Еврокодовете ще създават благоприятни възможности за инженерите, инвеститорите, проектантите и производителите на строителни продукти, като им дават свободата да извършват услуги във всяка страна – членка в цяла Европа. Конкуренцията при свободното движение на строителни продукти и услуги ще доведе до по-ниски разходи, повишаване на качеството и поощряване на технологичните иновации. За да се постигне максимална полза от възможностите, които дават Еврокодовете, националните органи на изпълнителната власт, националните стандартизационни организации, техническите и научни организации трябва да са готови да ги използват. За тази цел трябва да се организира и окуражава провеждане на техническо обучение, непрекъснато професионално развитие и курсове в университетите на национално и интернационално ниво. Съгласно приложение А на ръководство L, обучението на персонала е отговорност на индустрията, във взаимодействие с националните органи на изпълнителната власт и националните стандартизационни организации.

Еврокодовете обхващат по един изчерпателен начин всички основни строителни материали (стоманобетон, стомана, дърво, зидарии и алуминий), всички основни области на конструктивното инженерство (основи на проектирането, натоварвания и въздействия, устойчивост на пожар, геотехника, сеизмични въздействия и т.н.), както и широк спектър от видове конструкции (сгради, мостове, кули и мачти, силози и т.н.).

За да допринесе за съгласуваност при въвеждането и прилагането на Еврокодовете в страните – членки и да улесни обучението и кампаниите за разбиране и възприемане на Еврокодовете, Европейската комисия подкрепя разработването и публикуването на информация, материали за обучение и изходната информация (т.н. Background – документи) за Еврокодовете.

Ползата и предимствата, които се осигуряват с използването на Еврокодовете са следните:

- това води до по-голямо уеднаквяване на нивата на сигурност на строителните конструкции в различните региони на Европа;
- установяват се общи критерии за изчисление и методи за удовлетворяване на специфицираните изисквания за носимоспособност, устойчивост, съпротивление на въздействие от пожар, включително аспекти на дълготрайност и икономичност на конструкциите;
- установява се общ език между собственици, строители, проектанти, предприемачи и производители на строителни продукти;
- създава се обща и прозрачна база за честна и лоялна конкуренция на строителния пазар;
- облекчава се обмена на услуги в строителството;
- облекчава се пазара и използването на конструктивни елементи, строителна екипировка, строителни продукти и материали;
- дава се възможност за изготвянето на ръководства за проектиране и софтуер;
- увеличава се конкурентноспособността на европейските строителни фирми, предприемачите, проектантите и производителите на строителни продукти в тяхната дейност по целия свят;
- установява се обща база за научни изследвания и развитие.

С публикуването на всички 58 части на Еврокодовете през 2007 г., се случи главното събитие в европейската стандартизация в строителния сектор. Сега Еврокодовете са в ключовия етап на въвеждане и прилагане в страните – членки, който ще завърши напълно през 2010 г.

През 2006 г. на 4-тата Международна конференцията “Проектиране и строителство на

сгради и съоръжения” в дома на учените “Жолио Кюри”, ви информирах за работата по Еврокодовете в Техническият комитет 56 “Проектиране на строителни конструкции”, както и за предизвикателствата в европейските страни по въвеждането на Еврокодовете. Тогава като окончателни стандарти бяха налични 32 части на Еврокодовете, от които 15 бяха преведени на български език.

От 2006 г. до сега има значителен напредък. Всички части от системата от Еврокодове са завършени и издадени като европейски стандарти и са въведени като БДС, а преведените части са вече 30. Съгласно вътрешните правила на CEN, до средата на 2010 г. те ще се прилагат успоредно с националните Норми за проектиране, след което националните Норми трябва да бъдат отменени. През 2006 г. започна работа по Националните приложения. В края на 2007 г. бяха завършени проектите за Национални приложения към 20 части от Еврокодовете, преведени на български език.

Работата по превеждането на Еврокодовете и Националните приложения продължава с финансовата подкрепа на МРРБ. Тъй като предстои трудният процес на въвеждането на Еврокодовете до 2010 г. като Норми за проектиране, освен преводите, се извършват много други подготвителни дейности, както у нас, така и в Европа.

През изминалия период бяха проведени много курсове с проектантите, организирани от КИИП, с лектори – водещите експерти от БИС/ТК 56. Освен тях, бяха проведени няколко важни международни прояви с българско участие.

Една от най-важните прояви беше заседанието на Координационната група на CEN/TC 250, което се проведе в София, на 20 и 21 септември 2007 г. То се осъществи по покана на БИС и с изключителното съдействие и финансова подкрепа на областната колегия на КИИП – София град.

Координационната група на CEN/TC 250 се състои от председателя и секретаря на техническия комитет, председателите на всички подкомитети, на хоризонталните подкомитети «Терминология», «Мостове» и «Устойчивост на пожар», представители на други технически комитети на CEN, чиято работа е свързана със CEN/TC 250, както и представител на Централния секретариат на CEN. Координационната група е органът, който определя политиката за бъдещото развитие на техническия комитет. На заседанието присъстваха и представители на БИС/ТК 56, на КИИП – София град и на МРРБ.

В дневния ред на заседанието бяха включени следните ключови въпроси:

- непрекъснато преразглеждане и поддържане на Еврокодовете, както и изготвяне на поправки за забелязани грешки и неточности в тях. Поддържането се състои от следните дейности:
 - o обработване и анализиране на коментарите от потребителите на Еврокодовете
 - o корекция на забелязаните грешки
 - o технически допълнения
 - o редакционно подобряване
 - o обобщаване на въпроси по прилагането
 - o елиминиране на несъгласуваности и подвеждащи формулировки
- усъвършенстването на Еврокодовете ще се развива основно в следните насоки:
 - o намаляване на обема (в момента 58-те части са с обем над 5300 страници);
 - o подобряване на формулировките (ясни правила);
 - o подобряване на правилата за изчисляване (намаляване на сложността)
 - o допълнителни правила за изчисляване (запълване на празнините)
- установяване на контакти със CEN/TC 350 “Sustainability of construction works” (Устойчиво строителство). Това е относително нов технически комитет, който се занимава с проблемите на устойчивото развитие на строителния сектор. Жан Арман Калгаро – председател на CEN/TC 250 дава една находлива дефиниция на термина «устойчиво развитие»:

Капацитет да използваме природните ресурси в настоящето, без да компрометираме тяхното използване от бъдещите поколения.

Идеята е при по-нататъшното усъвършенстване на Еврокодовете, в тях да залегнат и принципите на устойчивото строителство.

- Представителят на подкомитет 7, Роджър Франк изтъкна необходимостта от изследвания за хармонизиране на геотехническото проектиране в Европа. Програмата за тези изследвания трябва да включва:
 - o Събиране на детайлна информация за прилагане на първата част на Еврокод 7 в страните – членки за уточняване на геотехническите конструкции и граничните състояния.
 - o Извършване на сравнителни изчисления и публикации за различните приложения на Еврокод 7, като се набляга на резултатите от проектирането
 - o Оценяване на резултатите, с отчитане на възможността за хармонизация (уеднаквяване на подходите)
 - o Препоръки за адаптация на Еврокод 7 и национално определените параметри, специално с оглед на повишаване на устойчивостта и икономичността на геотехническото проектиране
 - o Извършване на сравнителни изчисления, за да се провери приложимостта на геотехническото проектиране в сеизмични условия, отчитайки Еврокод 7 и Еврокод 8

- Проведе се доста разпалена дискусия за това, дали е необходимо създаване на нов Еврокод за оценяване и усилване на съществуващи конструкции, или разработване на приложение към EN 1990. Беше изтъкнато, че има празнота по този въпрос в европейски мащаб и че около 60 % от проектите са за оценка и усилване на съществуващи конструкции. Мненията се разделиха на две. Представителите на Великобритания застъпват мнението, че е по-удачно да се направи ново приложение към EN 1990 по този въпрос. Представителите на другите европейски страни са на мнение, че е необходимо уеднаквяване на изискванията при оценката и решенията за усилване на съществуващи конструкции чрез нов Еврокод.

- Обсъди се възможността за преработване на EN 1990, който да включва:
 - o принципи за проектиране срещу терористични акции
 - o устойчиво проектиране и минимално увреждане на околната среда
 - o евентуално ново приложение за оценяване на съществуващи конструкции, в зависимост от решението по горния проблем

- Дискутира се възможността за създаване на нови Еврокодове за стъклени конструкции и конструкции от влакнесто армирани полимери

В рамките на заседанието на Координационната група, беше проведен и семинар за проектант-конструктори от КИИП – София-град. Семинарът премина при огромен интерес от страна на проектантската конструктивна колегия. Присъстваха над 80 души, които бяха очаровани от възможността да чуят “Бащите на Еврокодовете” и да контактуват с тях. Общото мнение беше, че семинарът е бил от взаимна полза, както за българските проектантанти, така и за лекторите, които останаха впечатлени от интелигентната аудитория.

Друго важно международно събитие беше проведената през февруари 2008 г работна среща – обучение от типа “Обучение за обучители” в Брюксел. Това беше впечатляващо по своите мащаби мероприятие, организирано от Европейската комисия, с участието на CEN/TC 250. Работната среща в Брюксел се отчита като много успешна – 320 участници от цяла Европа и 60 лектора. От българска страна в срещата взе участие голяма група – 12 души – експерти от МРРБ, НИСИ, КИИП – София, УАСГ, БАН, БИС и др. Първата сесия беше проведена в голямата зала на Шарлеман център с всички участници. Следващите три дни

обучението беше по секции за отделните Еврокодове. Всички участници в срещата получиха всички материали – както самите презентации, така и изходните документи по всеки Еврокод. Те впрочем са свободно достъпни на интернет – страницата на JRC <http://eurocodes.jrc.ec.europa.eu>.

В заключенията, направени след работната среща, се отчита, че 90 % от участниците са въввлечени в различни видове обучения по Еврокодовете. Така се постига целта “Обучение за обучители”. Отчита се обаче, че участниците очакват в следващи работни срещи да бъдат представени повече работни примери.

Отчита се също, че Еврокодовете намират все по-широко приложение в страни извън Европейския съюз. В някои от тези страни, Еврокодовете се използват за преработване на съществуващи национални Норми за проектиране или за създаване на нови такива. Някои от тези, външни за Европа страни, планират директно въвеждане на Еврокодовете. Строителните компании, които участват в международни проекти, използват Еврокодовете.

На национално ниво е предприета една важна инициатива на БИС, съвместно с КИИП. Беше подписано споразумение за обща дейност относно издаване на тематични сборници със стандарти, представляващи интерес за проектантите от всички професионални секции.

Започнахме с дълго чакания от проектантите – конструктори сборник с Еврокодове. В него влизат всички 58 части на Еврокодовете и подготвените Национални приложения. Преведените 30 части са на български език, а останалите засега влизат в сборника като издания на английски език. По решение, взето съвместно от БИС и КИИП, ще се извършва периодична актуализация на сборника на абонаментен принцип. В актуализираното издание на сборника ще влизат новопреведените стандарти и новите Национални приложения. Впрочем, проектите за Националните приложения са общодостъпни чрез интернет страниците на КИИП и на БИС. Въпреки това решихме да ги включим и в сборника, за удобство на неговите потребители.

Дейността по издаването на сборници ще продължава. С помощта на професионалните секции в КИИП ще се определя съдържанието на сборниците за всяка специалност. Вече се подготвя сборник за специалност “Водоснабдяване и канализация”.

Българският институт за стандартизация осъзнава, че дейността по въвеждането на Еврокодовете като Норми за проектиране на строителни конструкции е трудна, сложна, свързана с голяма съгласуваност между отделните отговорни институции и не на последно място – с доста средства. БИС поема своята отговорност в този процес, като поема ангажимента да осигури стандартите на проектантите на цени, напълно достъпни за всеки. Благодарение на отличното сътрудничество с Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране, се надяваме да постигнем добри резултати в това отношение.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ръководство L на CEN към Директивата за строителни продукти 89/106 за прилагане и използване на Еврокодовете
- [2] Материали от работната среща “Eurocodes Background & Applications” в Брюксел – 20 и 21 февруари 2008 г.

Booklet B1 Eurocodes Implementation and Use

Booklet B5 Use outside EU

Booklet L1 Eurocodes What are they

Opening Session

КАЧЕСТВО НА ИНВЕСТИЦИОННИТЕ ПРОЕКТИ – ГАРАНЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВО СТРОИТЕЛСТВО

Виолета Ангелиева ¹

Политиката на правителството на Република България за устойчиво развитие на националната територия, за хармонизиране на строителното законодателство с правото на Европейския съюз (ЕС), както и за прилагане на европейските принципи и добри практики за проектиране, за оценяване на съответствието на строителните продукти и инвестиционните проекти, и за изпълнение на достъпни, безопасни и енергоефективни строежи се осъществява от Министерството на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) в пряко сътрудничество с останалите компетентни ведомства.

Условията, които гарантират безопасното и качествено изграждане и ползване на строежите – сгради или строителни съоръжения принципно могат да се групират в три групи:

- Инвестиционните проекти да са изработени в съответствие с действащата нормативна уредба за устройствено планиране, за съществените изисквания към строежите, за видовете строежи и неговите елементи при постигане на планираните икономически и неикономически ефекти (социални, образователни, екологични, културни и др.);
- Проектантите, консултантите, строителите и контролните органи (на държавно и общинско ниво) да притежават необходимата компетентност – професионална квалификация, правоспособност, лиценз или регистрация;
- Собствениците (държавни, общински и частни) на строежи да се грижат и да поддържат добросъвестно собствеността си в техническо състояние, отговарящо на съществените изисквания към строежите, в т.ч. и общите части при съсобственост.

I. Нормативна уредба

Независимо от това, че през последните години МРРБ направи забележими, практически стъпки за прилагане на европейските директиви и стандарти, както и за възприемане на добрите европейски практики на държавите – членки на ЕС, при осъществяване на политиката в областта на строителството все още се срещат затруднения в процеса на хармонизиране на техническата нормативна уредба. Това се дължи на следните причини: правото на ЕС е динамичен процес, т.е. европейските документи непрекъснато се изменят и допълват в унисон с иновационните технологии и продукти; различно е устройството на нормативните актове, с които се въвеждат европейските директиви и стандарти; ограничени са финансовите ресурси; недостатъчен е научният потенциал; усеща се съпротива от страна на участниците в инвестиционния процес при въвеждане на европейските стандарти; техническите мощности за производство на строителни продукти не са обновени и др.

¹ инж., директор на дирекция “Технически правила и норми” в Министерството на регионалното развитие и благоустройството

За приемането на Република България за член Европейския съюз МРРБ въведе и интегрира в националното ни законодателство в областта на инвестиционния строителен процес правото на ЕС, наричано "Acquis communautaire" (инструментите за уеднаквяване на административните и техническите изисквания и правила в страните членки на ниво ЕС – регламенти, директиви, резолюции, решения, препоръки, решения на съда на ЕС), както следва:

- Директива 89/106/ЕЕС за уеднаквяване на законите, наредбите и административните разпоредби на държавите – членки на ЕС, по отношение на строителните продукти и останалите директиви от „Нов подход“;
- Директива за минимални изисквания за безопасност и опазване здравето на работещите за временни и подвижни строителни площадки в строителството;
- Директива за взаимното признаване на професионалните квалификации, в т.ч. дипломите за придобиването на професионална квалификация в областта на архитектурата и упражняване правото на установяване и свободата за предоставяне на услуги;
- Директива 2002/91/ЕС за енергийните характеристики на сгради;
- Директиви в областта на опазване на здравето, на околната среда, за защита от шум и др.
- Европейска концепция за достъпност и резолюцията на ООН "Стандартни правила за достъпност и равни възможности за хората с увреждания“;
- Директиви за възлагане на обществени поръчки (въведени в българското законодателство със Закона за обществените поръчки, Закона за концесиите);
- Европейски стандарти от приложното поле на съответните директиви.

Техническите правила и норми за проектиране, изпълнение, контрол и приемане на строежите, както и изискванията към строителните продукти са регулирани със Закона за устройство на територията (ЗУТ), Закона за камарите на архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране (ЗКАИИП), Закона за техническите изисквания към продуктите, Закона за националната стандартизация (ЗНС), Закона за енергетиката, Закона за енергийната ефективност, Закона за МВР, Закона за здравеопазването, Закона за опазване на околната среда, Закона за защита от шума в околната среда, Закона за безопасни и здравословни условия на труд и подзаконовите нормативни актове за тяхното прилагане, вкл. с Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на строителните продукти, Наредбата за маркировката за съответствие, с техническата нормативна уредба за проектиране, изпълнение и приемане на строежите и с техническите спецификации (стандарти и други документи), ръководства, инструкции и др.

Действащата техническа нормативна уредба по проектиране и изпълнение на строежите е изключително голяма по своя обхват и направления. Тя включва наредби и норми за натоварвания и въздействия върху сгради и съоръжения, за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни и свлачищни райони, за проектиране, изпълнение и приемане на различни видове строежи, конструкции, инсталации в сгради, за топло-, звуко- и хидроизолации, противопожарни строително-технически норми, за мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура, за жилищни и обществено-обслужващи сгради, за производствени сгради и др.

Безспорно, основополагаща роля за хармонизирането на строителната техническа нормативна уредба има Директива 89/106/ЕЕС (Строителната директива). Приложното поле на директивата обхваща: тълкувателни документи (6 броя), които придават конкретната форма и съдържание на съществените изисквания, Решения (над 70 броя) и Ръководства (13 броя) на ЕК, техническите спецификации (Еврокодове, хармонизирани продуктови стандарти, стандарти с методи за изпитване, европейски технически одобрения и др. (около 2000 броя).

Пълното прилагане на европейските принципи в Строителната директива, съответно на

българската наредба, и премахването на техническите бариери за свободно движение на строителните продукти в Европейската общност предполагат цялостно хармонизиране на действащите нормативни актове (наредби и норми за проектиране, правила за изпълнение, контрол и приемане) и въвеждане в националната стандартизационна система на хармонизираните европейски технически спецификации (стандарты и технически одобрения) от приложното поле на директивата.

Основните нормативни изисквания за осигуряване на изискванията за безопасност на строежите (надеждност, безопасност при пожар и безопасна експлоатация) за предприемане на организационни мерки за упражняване на контрол в етапите на проектирането, изпълнението, експлоатацията и поддържането на строежите се базират на основните положения от Еврокод 1990, в т.ч. проектирането да се извършва от проектанти с необходимата правоспособност и опит; изпълнението се извършва от лица с подходящи професионални умения и опит; по време на проектирането и изпълнението на всички строителни и монтажни работи да се извършва подходящ надзор и контрол, т.е. в проектантските бюра, заводите и на строителната площадка; вложените строителни продукти да са с оценено съответствие с техническите спецификации; да са осигурени всички мерки за поддържане на строежите по подходящ начин.

Съгласно чл. 169, ал. 1 от ЗУТ и в съответствие с Директива 89/106/ЕЕС строежите се проектират, изпълняват и поддържат в съответствие с изискванията на нормативните актове и на техническите спецификации за осигуряване в продължение на икономически обоснован експлоатационен срок на съществените изисквания за:

1. носимоспособност – механично съпротивление, устойчивост и дълготрайност на строителните конструкции и на земната основа при експлоатационни и сеизмични натоварвания;

2. безопасност при пожар;

3. хигиена, опазване на здравето и живота на хората;

4. безопасна експлоатация;

5. защита от шум и опазване на околната среда;

6. енергийна ефективност - икономия на енергия и топлосъхранение.

Член 169 от ЗУТ е основание за издаване на наредби от министъра на регионалното развитие и благоустройството или съвместно със съответните компетентни министри за цитираните по-горе съществените изисквания към строежите.

Нормативните условия за безопасен строеж включват: предвиждане в проектите и влагане в строежите на строителни продукти, които в зависимост от предвижданата за тях употреба трябва да притежават подходящи характеристики за строежа, в които се вграждат, монтират, поставят или инсталират, и при правилно проектиране и изграждане на строежите, трябва да удовлетворяват съществените изисквания към тях в продължение на икономически обоснован експлоатационен срок.

Съгласно ЗУТ проверката за удовлетворяване на съществените изисквания по чл. 169, ал. 1 и 2 от ЗУТ се извършва чрез оценка за съответствие на изработените инвестиционни проекти и надзор за изпълнение на строежите съобразно одобрените инвестиционни проекти. Със ЗУТ са регламентирани изискванията и редът за получаване на разрешение за строеж, съответно за въвеждането им в експлоатация. Съгласно ЗУТ не се издава разрешение за строеж, съответно разрешение (удостоверение) за въвеждане в експлоатация, ако не са изпълнени изискванията на чл. 169, ал. 1 – 3.

Оценката на съответствие на инвестиционните проекти със съществените изисквания по чл. 169, ал. 1 – 3, или както се употребява в практиката „качество на инвестиционните проекти” е основно изискване на ЗУТ.

Спазването на член 169 от ЗУТ във всички фази на инвестиционния процес е гаранция за изграждане на качествени строежи. Бих искала да илюстрирам многократното цитиране на

съществените изисквания от чл. 169 само в ЗУТ:

„Чл. 142 (5) Оценката обхваща проверка за съответствие със:

1. предвижданията на подробния устройствен план;
 2. правилата и нормативите за устройство на територията;
 - 3. изискванията по чл. 169, ал. 1 и 2;**
 4. взаимната съгласуваност между частите на проекта;
 5. пълнотата и структурното съответствие на инженерните изчисления;
 6. изискванията за устройство, безопасна експлоатация и технически надзор на съоръжения с повишена опасност, ако в обекта има такива;
 7. специфичните изисквания към определени видове строежи съгласно нормативен акт, ако за обекта има такива.
- (6) Оценката за съответствие се извършва:
1. с приемане от експертен съвет на одобряващата администрация;
 2. като комплексен доклад, съставен от лицензирана фирма – консултант, несвързана с проектанта – за обекти от първа и втора категория задължително, а за обекти от по-ниска категория – по желание на възложителя;
- (7) Одобреният инвестиционен проект, освен за издаване на разрешение за строеж, може да служи и за възлагане на строеж по Закона за обществените поръчки.

Чл. 163. (2) Строителят носи отговорност за:

1. изпълнението на строежа в съответствие с издадените строителни книжа и с изискванията на чл. 169, ал. 1, както и с правилата за изпълнение на строителните и монтажните работи и на мерките за опазване на живота и здравето на хората на строителната площадка;
2. изпълнението на строителните и монтажните работи с материали, изделия, продукти и други в съответствие със съществените изисквания към строежите;

Чл. 168. (1) Лицето, упражняващо строителен надзор, носи отговорност за:

1. законосъобразно започване на строежа;
 2. пълнота и правилно съставяне на актовете и протоколите по време на строителството;
 3. изпълнение на строежите съобразно одобрените инвестиционни проекти и изискванията по чл. 169, ал. 1 и 2;
 4. спазване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд в строителството;
 5. недопускане на увреждане на трети лица и имоти вследствие на строителството;
 6. годността на строежа за въвеждане в експлоатация;
 7. оценката за достъпност на строежа от лица с увреждания;
 8. оценката за енергийна ефективност.
- (4) Предписанията и заповедите на лицето, упражняващо строителен надзор, вписани в заповедната книга, са задължителни за строителя, предприемача и техническия ръководител на строежа. Възражения срещу предписанията на лицето, упражняващо строителния надзор, могат да се правят в 3-дневен срок пред органите на Дирекцията за национален строителен контрол, като до произнасянето им строителството се спира. След проверка органите на Дирекцията за национален строителен контрол издават задължителни указания.
- (5) При нарушаване на техническите правила и нормативи лицето, упражняващо строителен надзор, е длъжно да уведоми регионалната дирекция за национален строителен контрол в 3-дневен срок от установяване на нарушението.
- (6) След приключване на строително-монтажните работи лицето, упражняващо строителен надзор, изготвя окончателен доклад до възложителя.
- (7) Лицата, които упражняват строителен надзор, носят отговорност за щети, които са нанесли на възложителя и на другите участници в строителството, и солидарна отговорност със строителя за щети, причинени от неспазване на техническите правила и нормативи и одобрените проекти. Отговорността по договора за строителен надзор е със срокове не по-

малки от гаранционните срокове в строителството.

Чл. 169б. (1) Контролът на строителните продукти по чл. 169а, ал. 1 се осъществява от консултанта при извършване на оценката на съответствието на инвестиционните проекти и при упражняване на строителен надзор.

Чл. 176. (1) След завършване на строежа възложителят, проектантът, строителят и лицето, упражняващо строителен надзор, съставят констативен акт, **с който удостоверяват, че строежът е изпълнен съобразно одобрените инвестиционни проекти, заверената екзекутивна документация, изискванията към строежите по чл. 169, ал. 1 и 2 и условията на сключения договор.** Към този акт се прилагат и протоколите за успешно проведени единични изпитвания на машините и съоръженията. С този акт се извършва и предаването на строежа от строителя на възложителя.

176б. (1) Техническият паспорт на нов строеж се съставя от лицето, упражняващо строителен надзор, или от техническия ръководител – за строежите от пета категория, преди въвеждането му в експлоатация от компетентния орган.

(2) Техническият паспорт на съществуващ строеж се съставя след обследване на строежа за установяване на характеристиките му, свързани с изискванията на чл. 169, ал. 1 – 3, от лицата, извършили обследването.

Чл. 195 (1) Собствениците на строежи са длъжни да ги поддържат в техническо състояние, отговарящо на съществените изисквания по чл. 169, ал. 1 – 3, да не извършват и да не допускат извършването на промени в тях, които водят или могат да доведат до влошаване на проектните нива на съответствие с изискванията за целия строеж или за отделни негови характеристики.

Техническият паспорт е документ, който включва техническите характеристики на елементите на строежа, свързани с изпълнението на съществените изисквания по чл. 169, ал. 1 - 3,.....;

Икономически обоснован експлоатационен срок е периодът, през който строежът трябва да бъде поддържан на необходимото ниво за изпълнение на съществените изисквания по чл. 169, ал. 1,

Основно обновяване на строеж е комплекс от строителни и монтажни работи, свързани с изпълнението на съществените изисквания по чл. 169, ал. 1 – 3, които се извършват по време на експлоатацията

Със Закона за камарата на строителите също се изисква строителите, които се вписват в публичния регистър да разполагат с необходимия персонал за техническо ръководство на строежите; за контрол върху качеството на изпълнение на строителството, **за съответствие на влаганите в строежите строителни продукти със съществените изисквания за безопасност**; за контрол по спазването на здравословни и безопасни условия на труд.

II. Професионална квалификация на участниците в инвестиционния процес

Едно от големите постижения в процеса на възприемане на европейските изисквания е, че държавата в лицето на МРРБ прехвърли голяма част от своите монополни задължения на неправителствени организации и независими лица, като камарите на архитектите и инженерите – за признаване на видовете проектантска правоспособност, Камара на строителите – за регистриране на строители, консултанти – за упражняване на контрол в проектирането и изпълнението на строежите, лица за оценяване на съответствието на строителни продукти и други функции и дейности.

Със ЗУТ са определени основните участници в строителството, техните взаимоотношения, задължения и отговорности.

Със ЗКАИИП е определен редът за придобиване на проектантската правоспособност.

Със Закона за камарата на строителите са определени изискванията към лицата, извършващи строителство.

Инвестиционните проекти се изработват от проектантите, придобили проектантска правоспособност при условията и по реда, определен в ЗКАИИП, и се оценяват за съответствие с нормативните изисквания от консултант, лицензиран по реда на Наредбата за условията и реда за издаване на лицензи на консултанти за оценяване на съответствието на инвестиционните проекти и/или упражняване на строителен надзор. Проектантът и консултантът имат еднакви отговорности за постигане на съществените изисквания към строежите на етапа на изготвяне на инвестиционния проект.

III. Изисквания по време на експлоатация на строежите

Основната европейска философия за осигуряване на безопасност и комфорт на обитателите на строежите е, че нормативните изисквания се прилагат не само по време на проектирането и изграждането на строежите, но и през целия експлоатационен период. В строителната директива, съответно със ЗУТ и наредбата е дефинирана „продължителността на живота на сградите”. Под “икономически обоснован експлоатационен срок” се разбира периодът от време, през който строежът трябва да бъде поддържан на необходимото ниво за изпълнение на съществените изисквания към строежите, с отчитане на всички разходи за проектиране, изграждане и експлоатация, на рисковете и последствията от аварии по време на експлоатацията и на покриващите тези рискове застраховки, на разходите за инспектиране, текуща поддръжка, обслужване и ремонт, както и на местоположението и въздействието на околната среда върху строежа.

Този основен принцип е заложен в Наредба № 5 от 2006 г. за техническите паспорти на строежите, с която е определен редът за съставяне на технически паспорти на строежите, в която са поставени сроковете за съставяне на техническите паспорти на строежите в зависимост от тяхната категория. Съгласно ЗУТ и подзаконовата нормативна уредба техническият паспорт на нови строежи се съставя преди въвеждането им в експлоатация от лицето, упражняващо строителен надзор, или от техническия ръководител - за строежите от пета категория).

Повече от година един от най-често задаваните въпроси е има ли директива за техническите паспорти в ЕС и задължително ли е нейното въвеждане в националната нормативна уредба. Политиката за устойчиво развитие на националната територия обхваща не само нормите и правилата до въвеждане на строежите в експлоатация, но и изискванията към тяхното поддържане и експлоатация. Анализите на нормативните уредби и добри практики в повечето европейски страни, а и световни, сочат че независимо, че няма изрична директива или друг европейски инструмент за синхронизиране на законодателството има изисквания за обследване, обновяване, паспортизиране (сертифициране) и поддържане на сградния фонд. Техническият паспорт на строеж не е самоцел, а необходим документ, съхраняващ информация в интерес на всички потребители- собственици, наематели, пазарни субекти, обществени и банкови институции. Смятам, че въвеждането на изискването за съставяне на технически паспорт на строежи е целесъобразно и навременно, поради следните аргументи:

- Създаване на условия за цялостно паспортизиране (картотекиране) на сградния фонд и техническата инфраструктура;
- Ускоряване на процеса по обновяване на жилищните комплекси и сгради, на сградите с обществено предназначение, на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура и др. строежи;
- Планиране на необходимите финансови средства на държавно, регионално и общинско ниво възможност за усвояване на средства от структурните фондове на ЕС,

- Издаването на паспорти на всички строежи в страната като основа за успешното им поддържане и управление;
- Паспортът като основа за остойностяване на недвижимите имоти (по повод кредитиране, застраховане, покупко-продажби, данъчно облагане, доказване на имотно състояние, вземане на решение за обновяване).
- Възможност за разпределение на имотите по цени и категории, в зависимост от актуалните им характеристики.
- Гарантиране на качеството на изпълнения строеж с изискващите се норми и стандарти чрез паспорт аналогично на останалите производства на стоки чрез сертификати и стандарти.
- Повишаване на културата на собствениците на жилища по отношение тяхното поддържане, тъй като собствеността, в това число и "неприкосновената", и "свещената", освен че дава права, едновременно с тях поражда и задължения към общите части на сградата съразмерно своя дял.
- Осигуряване на надеждна информация за актуалното състояние на на собственика или наемателя на строежа;
- Процесът не е нов за нашата страна, тъй като изисквания за съставяне на технически паспорти на сгради и на съоръжения на техническата инфраструктура са били въведени през средата на 80-те години на миналия век.

Наредбата за паспортизирането е обвързана и с всяко инвестиционното намерение за изпълнение на реконструкция, основно обновяване, основен ремонт или преустройство на част от съществуващ строеж, **с които се засягат строителната конструкция на строежа и/или натоварванията**. В тези случаи задължително трябва да се възложи обследване на целия строеж. То трябва да включва изследване на носимоспособността, устойчивостта и дълготрайността на строителната конструкция в експлоатационни условия и при сеизмични натоварвания с оглед удовлетворяване на изискванията на чл. 5 от Наредба № 2 от 2007 г. за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони. Изпълнението на конкретното инвестиционно намерение е в съответствие с мерките предписани в съставения технически паспорт на сградата, с който се доказва сеизмично осигуряване на сградите съгласно изискванията на Наредба № 2.

Задачи, свързани с прилагане на Еврокодовете

В края на 2007 г. Еврокодовата система за проектиране на строителни конструкции, която се състои от 58 части, беше утвърдена окончателно от Европейската комисия. От компетенциите на всяка страна е да въведат Еврокодовете като национални стандарти за проектиране и да определят Националните приложения към всеки EN Еврокод така, че до края на 2011 г. те да се прилагат като универсално средство за проектиране на строежи на цялата територия на Европейската общност.

Съгласно Ръководство L на ЕК Еврокодовете се въвеждат само като „Пакети EN Еврокодове”. Не е възможно да се прилага отделен материален Еврокод (за бетонни и стоманобетонни, за стоманени, за дървени, за зидани конструкции и др.) без да са въведени Еврокодове EN 1990, 1991, 1997 и 1998, които не са отделни пакети, но са неразделна част от „Пакети EN Еврокодове”.

В момента Република България е в процес на разработване и на одобряване на националните приложения към Еврокодовете, в т.ч. стойности и класове на национално определени параметри (около 1055), нива на безопасност на сградите и съоръженията и на части от тях, включително аспектите на дълготрайност и икономичност, както и на нови

карти за сеизмично райониране и за райониране по отношение на климатични въздействия от сняг, температури и вятър. След определяне на национално определени параметри те ще бъдат нотифицирани пред ЕК, с цел да станат известни на всички ползватели на EN Еврокодовете от европейската общност, включително на проектантите, консултантите, инвеститори и др. и други участници в инвестиционния процес. Очаква се процесът да завърши през 2010 г.

Еврокодовете ще бъде възможно да се прилагат след разработване на националните приложения към „Пакети EN Еврокодове”, в т.ч. и на картите за сеизмични и климатични въздействия и след въвеждане в БДС на европейски хармонизирани технически спецификации от приложното поле на Директива 89/106/ЕЕС за строителни продукти, чиито характеристики се използват при изчисляването на конструкцията и осигуряват удовлетворяването на съществените изисквания към строежите – устойчивост и носимоспособност, пожарна безопасност, експлоатационна годност и дълготрайност.

През 2007 г. МРРБ възложи на БАН – ЦЛСМСИ и ГФИ в срок до 2009 г. изпълнението на задачи, свързани с определяне на националните параметри за прилагане на Еврокод 8 „Проектиране на строителните конструкции на сеизмични въздействия” и за изработване на картите за сеизмично райониране на територията на България. В този срок следва да бъде завършена и задача, възложена на Агенцията за устойчиво развитие и евроинтеграция „ЕКОРЕГИОНИ”, отнасяща се до изготвяне на интегрирана географска информационна система и база данни за сеизмичен риск с приоритет оценка на геоложката опасност в България. Ежегодно МРРБ осигурява необходимите финансови средства за изработване на проектите на БДС EN Еврокодове, в т.ч. и националните параметри към тях.

От изложението на доклада е видно, че МРРБ е осигурило всички нормативни условия за изработване на качествени инвестиционни проекти и за изграждане на безопасни и енергоефективни строежи.

Вместо заключение бих искала да ви информирам за направеното **Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани условия за пускането на пазара на строителните продукти от Европейската комисия.** Предложението е част от мерките за по-доброто регулиране и модернизиране на Новия подход за техническа хармонизация и за Глобалния подход, които Комисията започна в периода 2003 – 2005 г. Стратегията на ЕО цели да направи законодателството по-малко обременяващо, по-лесно за прилагане и по този начин по-ефективно, запазвайки в същото време целите на политиката на ЕС.

Опростяването на Директивата за строителните продукти е една от инициативите на тази стратегия, като целта е да изясни и намали административната тежест за предприятията и по-специално за МСП, чрез увеличаване на гъвкавостта във формулирането и използването на техническите спецификации, на по-леки правила за оценка на съответствието, както и чрез отстраняване на съществуващите пречки за създаването на пълноценен вътрешен пазар на строителни продукти. Новият регламент е в пълно съответствие с основните политики на Общността, като Лисабонската стратегия, стратегиите, свързани с устойчивото развитие и политиките, целящи по-добро и опростено регулиране.

Предложението за регламент предвижда запазване на общите достижения на правото и техническите спецификации, установени със сегашната ДСП, както и запазване на някои от характерните белези на Новия подход – нотифициране на органи за оценка на съответствието и техническа оценка, осъществяване на надзор на пазара, както и прилагането на защитната процедура, предвидена в Новата правна рамка.

Предложението се основава на ясният принцип за разпределение на компетенциите и отговорностите между Съюза и държавите-членки в сферата на строителството, т.е. **държавите-членки имат компетенции по отношение на правилата за проектиране и**

изпълнение на строежите, докато законодателството на ЕС гарантира вътрешния пазар на продуктите, използвани в тези строежи.

Строителните продукти са междинни продукти, предназначени за влагане в строежите. По тази причина понятията за безопасност или за общото значение се прилагат към строителните продукти само до степен, до която допринасят за изпълнението на изискванията към строежите, в които ще бъдат вложени. **Очаква се по-доброто приемане на маркировката „СЕ“ от органите на държавите-членки и от клиентите (проектанти, изпълнители и инвеститори), като единствената маркировка, удостоверяваща съответствие на строителните продукти с декларираните експлоатационни характеристики.** Това се постига чрез налагане на общ технически език, определен в хармонизираните технически спецификации: хармонизирани европейски стандарти и европейски документи за оценка (ЕДО), който да се използва от производителите, когато пускат на пазара продукти, от проектантите и изпълнителите, които ще се нуждаят от предоставената информация, и от публичните власти, когато определят техническите изисквания към строежите, влияещи пряко или непряко върху продуктите, които ще се използват в тези строежи.

Регламентът въвежда **седмо основно изискване към строежите** - устойчиво използване на природните ресурси. Строежите трябва да са проектирани, изпълнени и разрушени по такъв начин, че използването на природните ресурси да е устойчиво и да се осигурява възможност за рециклиране на строежите, техните материали и части след разрушаване, както и използване на екологично съвместими природни и вторични суровини в строежите.

Независимо от законовите изисквания към всички участници в строителството за притежаване на правоспособност, професионален опит, познания и компетентност по отношение на националното строително законодателство и професионална квалификация за изпълнение на строежите, за контрола по време на изграждане и предвидените санкции и глоби в практиката все още се срещат случаи, в които „теорията“ се разминава с „реалната действителност“.

Приоритет в изпълнението на политиката на МРРБ по „Териториално развитие и благоустройство“ и Програма 8 „Регулиране и контрол в проектирането и строителството“, е осигуряването на необходимата законова и нормативна база по проектиране, изпълнение и въвеждане в експлоатация на строежите, както и осъществяването на ефективен контрол върху отделните дейности. Това трябва да е и приоритет на по-нататъшната ни съвместната работа. Първостепенна задача следва да бъде и повишаването на професионалната квалификация и опит на всички участници в строителството чрез организиране на квалификационни курсове, следдипломно обучение и курсове за професионално обучение, включително за обучение по европейски правила и стандарти. „Практическото изоставане“ може да бъде преодоляно само с обединените усилия на Университета по архитектура, строителство и геодезия, на Техническия университет – София, на камарите на архитекти, инженери и строители, както и на неправителствените организации в отрасъл “Строителство”.

**ТЕХНИЧЕСКИ ПАСПОРТИ НА СТРОЕЖИТЕ. ОБХВАТ И СЪДЪРЖАНИЕ.
РЕД ЗА СЪСТАВЯНЕ, ПРЕДОСТАВЯНЕ, РЕГИСТРИРАНЕ
И СЪХРАНЯВАНЕ. РЕД ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ОБСЛЕДВАНЕ
НА СТРОЕЖИТЕ. СРОКОВЕ ЗА СЪСТАВЯНЕ НА
ТЕХНИЧЕСКИТЕ ПАСПОРТИ НА СТРОЕЖИТЕ**

Георги Даракчиев ¹, А. Петрова ²

Резюме

Техническият паспорт е многофункционален информационен източник, основа за безопасна и високоефективна експлоатационна годност на сградите и съоръженията и устойчиво развитие на националната територия в условията и добрите практики на Европейския съюз. Ние тепърва ще оценим неговото практическо значение за всички участници в инвестиционната дейност с утвърждаване на общи правила на национално ниво за изпълнение на съществените изисквания към строежите и мерките за тяхното поддържане през целия експлоатационен срок.

**TECHNICAL PASSPORTS OF CONSTRUCTION SITES. RANGE
AND CONTENTS. ORDER OF COMPOSING, SUBMITTING,
REGISTERING AND KEEPING. ORDER OF INSPECTING THE
CONSTRUCTION SITES. DEADLINES FOR COMPOSING THE
TECHNICAL PASSPORTS OF CONSTRUCTION SITES.**

Georgi Darakchiev ¹, A. Petrova ²

Abstract

The technical passport is a multifunctional information source, which is a base for safe and highly effective exploitation suitability of the buildings and facilities and sustainable development of the national territory under the conditions and good practices of the European Union. From now on we will be able to evaluate its practical importance for all participants in the investment activity by establishing general rules on a national level, in order to fulfill the important requirements towards the structures and take measures for their maintenance during the whole exploitation period.

¹ Инж., зам. директор на ДНСК

² ДНСК

1. Технически паспорти – нормативно определени случаи, при които се съставят и при които не се съставят.

Техническият паспорт на строежа е документ, който включва техническите характеристики на елементите на строежа, свързани с изпълнението на съществените изисквания по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията, инструкции за експлоатация, обслужване, обследване, поддържане и ремонт и отразява всички извършени строителни и монтажни работи след въвеждането на строежа в експлоатация.

Технически паспорт се съставя задължително за всички строежи от първа до пета категория включително.

За новите строежи се изисква да бъде съставен технически паспорт преди въвеждането им в експлоатация.

Понятието “нов строеж” е пояснено в допълнителните разпоредби на Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. за техническите паспорти на строежите. Нови по смисъла на тази наредба са строежите, за които е издадено разрешение за строеж след 01 януари 2007 г., както и строежите, за които разрешенията за строеж са издадени преди тази дата и до влизане в сила на Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. не са въведени в експлоатация по законоустановения ред и срокът на разрешението за строеж не е изтекъл.

В тези случаи е важно да се съобрази обстоятелството, че Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. за техническите паспорти на строежите е обнародвана в Държавен вестник, брой № 7 от 23 януари 2007 г. и влиза в сила три дни след обнародването ѝ, а именно от 27 януари 2007 г.

В този смисъл за всички нови строежи, които не са въведени в експлоатация по законоустановения ред до 27 януари 2007 г., задължително се изисква съставяне на технически паспорт преди издаване на Разрешение за ползване от Началника на Дирекция за национален строителен контрол или от упълномощено от него лице за строежите от първа, втора и трета категория, както и преди издаване на Удостоверение за въвеждане в експлоатация от Главния архитект на съответната община (район) по местонахождение на строежа за строежите от четвърта и пета категория.

Технически паспорт се съставя преди въвеждане в експлоатация и в случаите на реконструкция, основно обновяване, основен ремонт и преустройство на съществуващ строеж или на част от него, както и при извършване на строителни и монтажни работи в него, за които се изисква издаване на разрешение за строеж.

Понятието “съществуващ строеж” също е пояснено в допълнителните разпоредби на Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. за техническите паспорти на строежите. Съществуващи по смисъла на тази наредба са строежите, които са въведени в експлоатация по законоустановения ред преди влизането в сила на наредбата, а именно преди 27 януари 2007 г.

Като съществуващи се третират и строежите, които се ползват, независимо от това, дали са изпълнени изискванията за въвеждането им в експлоатация към датата на завършването им.

Съществуващи са и незавършените строежи, за които разрешението за строеж е изгубило действието си по смисъла на Закона за устройство на територията. Разрешението за строеж губи правно действие, когато в продължение на три години от неговото издаване не е започнало строителството или когато в продължение на пет години от издаването му не е завършен грубият строеж, включително покривът на сградите. Това се установява писмено от органа, който го е издал.

За всички съществуващи строежи от първа до пета категория включително задължително се изисква съставяне на технически паспорт след проведено обследване и оценка на строежите.

Технически паспорт се съставя за целия строеж или за отделни етапи (части) на строежа, за които е разрешено да се изпълняват и използват самостоятелно. След завършване на целия строеж, съставените технически паспорти за отделните етапи (части) се обединяват

в един паспорт.

В техническия паспорт се отразяват всички промени в характеристиките на строежа, настъпили при надстрояване, пристрояване, възстановяване, обновяване, реконструкция или ремонт.

Технически паспорти се съставят, регистрират и съхраняват по реда на Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. за техническите паспорти на строежите и за специалните обекти, свързани с отбраната и сигурността на страната, като се спазват и специалните изисквания, определени с инструкции на Министъра на отбраната и на Министъра на вътрешните работи.

Техническите паспорти на съществуващи строежи-паметници на културата, се съгласуват с Националния институт за паметниците на културата.

Не се изисква съставяне на технически паспорт за строежите от допълващото застрояване – стопански постройки със селскостопанско предназначение и второстепенни постройки (летни кухни, леки постройки за отоплителни материали и инвентар, кладенци, чешми, септични ями и временни тоалетни).

Не се съставят технически паспорти и за временните строежи, допуснати в имоти, за които с подробните устройствени планове е предвидено изграждане на обекти – публична собственост на държавата и общините.

Не се съставят технически паспорти за временните строежи, свързани с нуждите на организацията и механизацията на строителството и за временните строежи, свързани с осъществяване на мероприятия по възстановяване и рекултивация на нарушени територии.

Не се изисква съставяне на технически паспорт за строежи без траен устройствен статут, установен с действащ подробен устройствен план.

За строежите без траен устройствен статут, установен с действащ подробен устройствен план може да се съставят технически паспорти по желание на собствениците.

Не се съставя технически паспорт и за незаконните строежи по смисъла на Закона за устройство на територията.

2. Обхват и съдържание на техническия паспорт на строежа.

Техническият паспорт на строежа обхваща следните части:

Част А “Основни характеристики на строежа”;

Част Б “Мерки за поддържане на строежа и срокове за извършване на ремонти”;

Част В “Указания и инструкции за безопасна експлоатация”.

2.1. Част А “Основни характеристики на строежа” задължително трябва да включва пет раздела.

А) Първият раздел е озаглавен “Идентификационни данни и параметри” и включва данни за местонахождението, собствеността, предназначението и категорията на строежа, както и за извършените промени по време на експлоатацията, наличните документи – разрешения за строеж, разрешения за ползване и други данни в зависимост от вида и предназначението на строежа.

Б) Вторият раздел е озаглавен “Основни обемно-планировъчни и функционални показатели” и включва данни за застроена площ, разгъната застроена площ, присъединяване на строежа към общите мрежи на техническата инфраструктура и други данни за сградите.

За съоръженията на техническата инфраструктура включва данни за местоположението – надземни, подземни, данни за сервитутите, както и характерни показатели в зависимост от вида и предназначението на строежа.

В) Третият раздел е озаглавен “Основни технически характеристики” и съдържа данни за техническите показатели и параметри, чрез които са изпълнени съществените изисквания към строежите по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията за конкретната сграда или строително съоръжение.

Г) Четвъртият раздел е озаглавен “Сертификати” и съдържа данни за наличните сертификати и други документи, удостоверяващи сигурността и безопасната експлоатация на

строежа, изискващи се от нормативни актове.

Д) Петият раздел е озаглавен “Данни за собственика и за лицата, съставили или актуализирали техническия паспорт”. Този раздел съдържа данни за собственика, данни и лиценз на консултанта – лицето, извършило оценка на съответствието на инвестиционните проекти и лицето, упражнило строителен надзор, както и за лицата извършили обследване и съставили техническия паспорт на строежа.

2.2. Част Б на техническия паспорт на строежа се нарича “Мерки за поддържане на строежа и срокове за извършване на ремонти” и в нея задължително трябва да са отразени резултатите от извършени обследвания и необходимостта от извършване на основно обновяване, реконструкция, основен ремонт и други промени, трябва да са вписани необходимите мерки за поддържане на безопасната експлоатация на строежа и график за изпълнение на неотложните мерки, както и да са отразени изпълнените вече дейности по поддържане, преустройство и реконструкция на строежа. В този раздел се посочват задължително сроковете за извършване на основни и текущи ремонти на отделни конструкции и елементи на строежа.

2.3. Част В на техническия паспорт се нарича “Указания и инструкции за безопасна експлоатация” и съдържа задължителни указания за съхраняване целостта на строителната конструкция с оглед недопускане на повреди или умишлени нарушения (разбиване на отвори, намаляване на сечението, премахване на елементи и др.) на носещите елементи – стени, колони, шайби, греди, плочи и други. В тази част се дават задължителни указания за недопускане на нерегламентирана промяна в предназначението на строежа, която може да доведе до превишаване на проектните и експлоатационни натоварвания и въздействия, включително чрез надстрояване, пристрояване или ограждане на части от сградата и съоръжението.

Задължително трябва да се съдържат указания за спазване на правилата и нормите за пожарна безопасност, опазване здравето и живота на ползвателите и трети лица, осигуряване на защита от шум и опазване на околната среда, включително указания за предпазване от подхлъзване, спъване, удар от падащи предмети от покрива или фасадата и други подобни.

В тази част на техническия паспорт трябва да са дадени задължителни указания и инструкции за нормалната експлоатация и поддържане на сградните инсталации, мрежите и системите, за поддържане в експлоатационна годност на пътническите и товарните асансьори, подвижните платформи, подемниците и др., както и указания за правилната експлоатация и поддържане на останалите съоръжения с повишена опасност. Отразените графици за изпълнение на неотложни мерки и срокове за извършване на съответните периодични прегледи следва да са в зависимост от спецификата на строежа и да са съобразени със специалните нормативни актове за различните строежи, съоръжения и уредби, като съоръжения с повишена опасност, подлежащи на технически надзор, електрически инсталации и уредби и други.

Съставянето на техническия паспорт не може да е формално и в него следва да се вписват действителните стойности на техническите показатели и параметри на сградата, инфраструктурния обект или съоръжението, постигнати в резултат на точното и правилно изпълнение на инвестиционния проект, в който същите са определени от проектанта при спазване изискванията на нормативните актове и/или в резултат на извършено обследване за съществуващите строежи.

В Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. за техническите паспорти на строежите няма нормативно определена форма за представяне на данните в техническия паспорт. Към наредбата е даден примерен образец, който може да се ползва при съставяне на техническите паспорти, като се отчита фактът, че за някои обекти има други специални нормативни актове, документи и образци за съставяне на паспорти, които следва да бъдат съблюдавани.

В съдържанието на техническия паспорт се включват в необходимия обем само резултатите от установеното съответствие. Отговорност пред възложителя за вписаните в

паспорта данни носят лицата, които са го съставили, по силата на Закона за задълженията и договорите въз основа на сключения договор за съставяне на техническия паспорт. Тези лица задължително застраховат професионалната си отговорност в съответствие с разпоредбите на Закона за устройство на територията.

3. Ред за съставяне на технически паспорт на строежа.

Техническите паспорти на строежите се съставят въз основа на договор, който собствениците на строежите сключват с лица, притежаващи съответната правоспособност или лиценз.

При съсобственост на строежа възлагането за съставяне на технически паспорт може да се извърши от някои от съсобствениците за сметка на всички съсобственици.

Техническият паспорт на строежа се съставя в два оригинални екземпляра на хартиен носител, подписани от съставителя на паспорта, както и на магнитен носител. Техническият паспорт е част от строителните книжа на строежа. Технически паспорт на нов строеж от първа до четвърта категория се съставя от консултанта едновременно с изготвянето на окончателния доклад, въз основа на който строежът се въвежда в експлоатация. За строежите от пета категория технически паспорт се съставя от техническия ръководител след завършване на строителните и монтажните работи.

От същите лица се съставя технически паспорт и в случаите на пристрояване, надстрояване, реконструкция, основно обновяване, основен ремонт или промяна на предназначението на съществуващ строеж или на част от него.

Техническият паспорт за нови строежи от първа до четвърта категория следва да бъде подписан от управителя на лицето, упражнило строителен надзор и от всички квалифицирани специалисти по съответните части на строежа. Технически паспорт на нов строеж се съставя преди издаване на разрешение за ползване или на удостоверение за въвеждането му в експлоатация.

Основа за съставяне на технически паспорт на нов строеж е окончателният доклад на консултанта - за строежите от първа до четвърта категория, а за строежите от пета категория - констативният акт за установяване на годността за приемане на строежа, с които се доказва съответствието на строежите със съществените изисквания по чл. 169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията. Резултатите от установеното съответствие в необходимия обем се включват в съдържанието на техническия паспорт.

Технически паспорт на съществуващ строеж се съставя въз основа на резултатите от обследването и оценката на строежа, които се извършват от лица, притежаващи съответната правоспособност или лиценз.

Настъпилите промени в състоянието на съществуващ строеж след въвеждането му в експлоатация, като реконструкция, основен ремонт, основно обновяване, промяна на предназначението, включително изпълнение на строително-монтажните работи, за които не се изисква разрешение за строеж, засягащи основните характеристики на строежа по чл. 169, ал. 1 – 3 от Закона за устройство на територията, се отразяват в техническия паспорт.

Съгласно чл.5, ал.1, т.1 от Наредба № 2/23.07.2007 г. за проектиране на сгради и съоръжения в земетръсни райони, в сградите (неосигурени на сеизмични въздействия) се допуска да се извършват строителни и монтажни работи, в т.ч. реконструкция, основно обновяване, основен ремонт, преустройство, надстрояване или промяна на предназначението и натоварванията след извършено обследване на цялата сграда по реда на Глава трета “Обследване на съществуващи строежи” от Наредба № 5/2006 г. Докладът за обследването включва оценка на техническите характеристики на сградата за съответствие или несъответствие със съществените изисквания по чл.169, ал.1 ЗУТ, в т.ч. и оценка за сеизмичната ѝ осигуреност.

Съгласно чл.5, ал.2 от Наредба № 2/23.07.2007 г. не се издава разрешение за строеж за извършване на СМР в такива сгради, ако не е съставен технически паспорт на сградата с предвидени мерки за цялостното му осигуряване на сеизмични въздействия в съответствие с

изискванията на наредбата.

Съгласно Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. техническият паспорт за нов строеж се съставя преди въвеждането му в експлоатация, поради което част от данните за строежа, посочени в приложения образец, в това число разрешение за ползване/удостоверение за въвеждане в експлоатация, регистрационен номер на паспорта, сертификати за енергийна ефективност и за пожарна безопасност и др., не могат да бъдат вписани към момента на съставянето на паспорта. Към момента на съставяне на паспорта в него се вписват само наличните данни. Данните, които към този момент не могат да бъдат вписани, се допълват след тяхното получаване.

Например сертификатът за енергийна ефективност съгласно Наредба № 19 от 2004 г. за сертифициране на сгради за енергийна ефективност се издава не по-късно от шест месеца от датата на разрешението за ползване или удостоверението за въвеждане на обекта в експлоатация, а за сградите със специфично оборудване – не по-късно от една година. Предвид това данните за енергиен сертификат на нова сграда следва да бъдат добавени към вече регистрирания паспорт тогава, когато за съответната сграда е издаден такъв. Сертификатът може да бъде издаден след провеждане на детайлно обследване за енергийна ефективност, което се извършва само след като сградата е въведена в експлоатация. Лицата, които могат да извършват сертифициране и обследване за енергийна ефективност на сградите, са лицата, вписани в публичните регистри по реда на Наредба № 20 от 2004 г. за обстоятелствата и реда за вписване на лицата, извършващи сертифициране на сгради и обследване за енергийна ефективност, и получаване на информация.

Съгласно чл.15а (нов – ДВ, бр.55/2007 г., в сила от 06.07.2007 г.), ал.1 от Закона за енергийната ефективност, след завършване на нов строеж, както и при реконструкция, основно обновяване или основен ремонт на съществуващ строеж, се съставя енергиен паспорт, който е част от техническия паспорт на строежа.

Сертификатът за пожарна безопасност също не е от задължителните документи, изискващи се при въвеждането на строежите в експлоатация и не е необходимо вписването му в техническия паспорт на строежа, освен ако такъв е издаден от органите на служба “Пожарна безопасност и защита на населението” по желание на възложителя.

За съществуващите строежи, с изключение на посочените в §2, ал.3 от Преходни и заключителни разпоредби на Наредба № 5/2006 г., които подлежат на обследване за издаване на технически паспорт, в сроковете по §2, ал.1 и ал.2 от Преходни и заключителни разпоредби на Наредба № 5/2006 г., задължително се издава сертификат за пожарна безопасност, който се вписва в техническия паспорт.

Данните за всички изменения на строежа, настъпили в процеса на експлоатацията му, се допълват от лицата, съставили паспорта на строежа, и се предоставят на органите, които поддържат регистър и архив на техническите паспорти.

Следва да се има предвид, че за настъпилите изменения на строежа в процеса на експлоатацията му, към съдържанието на техническия паспорт се добавят в необходимия обем само разделите, които са относими към съответното преустройство, ремонт, сертифициране, обследване и т.н.

Преди въвеждането в експлоатация се съставя технически паспорт и за реконструкция, основно обновяване, основен ремонт и преустройства на съществуващи строежи, както и при извършване на строителни и монтажни работи в него, за които се изисква разрешение за строеж.

Съгласно посочените в Допълнителните разпоредби на Закона за устройство на територията определения за “основен ремонт”, “реконструкция” и “основно обновяване”, при извършването им се засягат конструктивни елементи на строежа. Това е и причината за направеното изискване при такива преустройства да се съставя технически паспорт за целия съществуващ строеж, въз основа на обследване и оценка от лица, притежаващи необходимата правоспособност или лиценз.

В определени случаи на частични вътрешни преустройства, с които се цели промяна на предназначението на част (помещение) от съществуващ строеж без да се засяга

конструкцията на сградата и без да се увеличават натоварванията в тази част, като не се изменят и общи инсталации и/или съоръжения на сградата, следва да бъде съставян технически паспорт само за новия строеж, обект на преустройството, а обследването на съществуващия строеж следва да бъде извършено в определените срокове в Преходни и заключителни разпоредби на Наредба № 5 от 28 декември 2006 г.

4. Обследване на съществуващите строежи и срокове за съставяне на технически паспорти на съществуващите строежи.

Технически паспорти задължително се съставят и за съществуващите строежи. За съставяне на технически паспорт на съществуващ строеж се извършва обследване за установяване на техническите му характеристики, свързани с изискванията по чл. 169, ал. 1, ал.2 и ал.3 ЗУТ строежите да бъдат проектирани, изпълнени и поддържани в съответствие с изискванията на нормативните актове и техническите спецификации за носимоспособност, устойчивост и дълготрайност на строителните конструкции и на земната основа при експлоатационни и сеизмични натоварвания, за безопасност при пожар, за хигиена, опазване на здравето и живота на хората, за безопасна експлоатация, за защита от шум и опазване на околната среда, за енергийна ефективност. В техническия паспорт на съществуващия паспорт задължително се отразяват резултатите от обследването за съответствие с изискванията за достъпна среда включително за хората с увреждания, съответствие с изискванията за опазване на защитените зони, на защитените територии и на другите защитени обекти и на недвижимите паметници на културата, както и съответствие с инженерно-техническите правила за защита при бедствия и аварии и с изискванията за физическа защита на строежите.

Обследване на съществуващ строеж може да се извърши и по всяко време при експлоатацията на строежа по желание на собствениците или по искане на контролните органи.

Обследването включва съставяне на информационна база данни за нормативните (проектните) стойности на техническите характеристики на обследвания строеж, включително и тези, свързани със съществените изисквания по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията.

Следваща стъпка при обследването е установяване на действителните технически характеристики на строежа по разделите на част А "Основни характеристики на строежа" от техническия паспорт - идентификационни данни и параметри, основни обемно-планировъчни и функционални показатели, основни технически характеристики, сертификати и данни за собственика и за лицата, съставили или актуализирали техническия паспорт.

При наличие на нормативните и действителните технически характеристики се извършва оценка и анализ по отношение съответствието на действителните технически характеристики на строежа с нормативните стойности на техническите характеристики. Като резултат от анализа за съответствие на действителните с нормативните характеристики се разработват мерки за привеждане на строежа в съответствие със съществените изисквания към строежите

За резултатите от обследването се съставя доклад.

Действителните технически характеристики на съществуващите строежи се установяват чрез събиране, проучване и анализ на наличната техническа документация, екзекутивно заснемане - при липса на техническа документация, оглед и измервания на строежите за събиране на технически данни, които включват вид и размери на дефектите, повреди или разрушения в строежа, както и извършване на необходимите изчислителни проверки, свързани с измервания, пробни натоварвания и др.

В случай, че одобрените инвестиционни проекти, по които е изпълнен строежът, са изгубени, те се възстановяват от собственика с инвестиционен проект-заснемане, който подлежи на одобряване по реда на чл.145, ал.5 от Закона за устройство на територията.

Действителните технически характеристики на строежа и сравняването им с нормативните характеристики, съответстващи на съществените изисквания към строежите по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията се документират в табличен вид за всеки строеж в зависимост от неговото предназначение.

Оценката на техническите характеристики на строежа за съответствие или несъответствие със съществените изисквания по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията се състои в провеждане на сравнителни анализи и проверки за определяне на количествените измерения и на качествените показатели за удостоверяване на размера на повредите или разрушенията в строежа и отклоненията от действащите нормативни актове, допуснатите грешки и недостатъци при проектирането, изграждането и експлоатацията на строежа, степента на риска за настъпване на аварийни събития, опасността за обитателите и опазването на имуществените ценности в строежа, неблагоприятните въздействия върху околната среда, технико-икономическата целесъобразност, културната и социалната значимост при избора на решението за възстановяване или премахване (разрушаване) на строежа.

Докладът за резултатите от обследването включва и техническите мерки за удовлетворяване на съществените изисквания към обследвания обект, както и предписания за недопускане на аварийни събития, които застрашават обитателите на строежа.

Обследването на строежите се извършва от лица притежаващи необходимия лиценз или необходимата проектантска правоспособност. Това може да бъде консултант, получил лиценз от Министъра на регионалното развитие и благоустройството или проектант от различни специалности с пълна проектантска правоспособност.

Когато обследването се извършва от консултант, в състава му се включват физически лица, упражняващи технически контрол по част "Конструктивна" и включени в списък, изготвен от Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране, който се обнародва в "Държавен вестник".

Когато обследването се извършва от проектант, в състава им се включват физически лица, упражняващи технически контрол по част "Конструктивна", както и проектант от различни специалности с пълна проектантска правоспособност, за оценка на останалите характеристики на строежите по чл.169, ал.1, ал.2 и ал.3 от Закона за устройство на територията.

Обследването за енергийна ефективност е част от общото обследване на строежите и се извършва от физически или юридически лица, които отговарят на изискванията, определени в Закона за енергийната ефективност. Съгласно чл.15а (нов – ДВ, бр.55/2007 г., в сила от 06.07.2007 г.), ал.2 и ал.3 от Закона за енергийната ефективност, енергийният паспорт на съществуващ строеж се съставя след провеждане на обследване и установяване на енергийните характеристики на строежа, свързани с изискванията на чл.169, ал.1, т.6 от ЗУТ, извършено по реда на Наредба № 21/12.11.2004 г. за обследване на енергийната ефективност и съответства на съдържанието на сертификата за енергийна ефективност съгласно Наредба № 19/2004 г. за сертифициране на сгради за енергийна ефективност.

Обследването започва с подписване на договор за възлагане между собственика и лицата, притежаващи необходимия лиценз или необходимата проектантска правоспособност.

Обследването завършва с приемане на доклада от възложителя и съставяне на техническия паспорт.

Собствениците на строежа съставят график за изпълнение на посочените в доклада мерки за поддържане на безопасната експлоатация на строежа в съответствие с действащите нормативни актове.

Важно е да се имат предвид сроковете за съставяне на технически паспорти на съществуващите строежи, които са посочени в §2, ал.1 и ал.2 от Преходни и заключителни разпоредби на Наредба № 5/2006 г. за техническите паспорти на строежите.

Техническите паспорти на съществуващи строежи – държавна и общинска собственост, се съставят в срок до 31.12.2011 г.

Техническите паспорти на всички останали съществуващи строежи се съставят в

следните срокове в зависимост от категорията:

- първа категория – до 31.12.2008 г.
- втора категория – до 31.12.2010 г.
- трета категория – до 31.12.2012 г.
- четвърта категория – до 31.12.2014 г.
- пета категория – до 31.12.2016 г.

В Наредба № 5/2006 г. е предвидено облекчение при съставяне на технически паспорти на съществуващи строежи, за които е упражняван строителен надзор и са въведени в експлоатация преди влизане в сила на наредбата. Дадена е възможност технически паспорт да се състави без да се извършва обследване на строежа при условие, че лицето, на което е възложено да състави паспорта, удостовери че строежът съответства на одобрената проектна (екзекутивна) документация и на разрешението за ползване или на удостоверението за въвеждане в експлоатация. Тази възможност може да бъде ползвана само при условие, че техническият паспорт се състави в срок до две години от влизане в сила на Наредба № 5/2006 г. за техническите паспорти на строежите.

Областните управители и общинските съвети одобряват график за изработване на техническите паспорти на строежите държавна и общинска собственост и заявяват необходимите разходи за утвърждаване със Закона за държавния бюджет за съответната година, съответно с общинския бюджет, приет по реда на Закона за общинските бюджети.

След изтичане на сроковете, определени в Наредба № 5/2006 г., кметът на общината възлага съставянето на технически паспорти на строежите, за които те не са съставени, за сметка на техните собственици, като за извършените разходи общината се снабдява с изпълнителен лист за събиране на вземането.

Кметовете на общини ежегодно организират разяснителна кампания в населените места на територията на съответните общини за изработване на технически паспорти на строежите в определените срокове. В началото на последната година от определения срок, кметът на общината издава предписание до всеки собственик на строеж, за който не е съставен технически паспорт.

5. Ред за предоставяне, регистриране, съхраняване и актуализация на техническия паспорт на строежа.

Съгласно чл.176 а, ал.5 от Закона за устройство на територията и чл.16, ал.1 от Наредба № 5 от 28 декември 2006 г. органите които са компетентни да издават разрешения за строеж, поддържат архив и водят регистър на издадените технически паспорти. По отношение на техническите паспорти на строежите законодателят е предвидил само регистрационен режим. Целесъобразно е органите, които са отговорни за воденето на регистрите, своевременно да подготвят и утвърдят единни работни процедури за изпълнението на дейностите по регистрирането и архивирането на техническите паспорти на строежите. В работните процедури трябва да бъдат определени начинът за внасяне на паспорта в общините, респективно образец на заявление, отговорните лица, техните задължения и сроковете за изпълнението на дейностите, свързани с регистрацията на техническите паспорти.

Оригиналните екземпляри на техническия паспорт на нов строеж, се предоставят по един на възложителя (собственика) на строежа и на органа, издал разрешението за строеж, в 3-дневен срок от получаване на разрешение за ползване, издадено от началника на Дирекция за национален строителен контрол или от упълномощено от него лице или от получаване на удостоверение за въвеждане в експлоатация, издадено от главния архитект на съответната община по местонахождението на строежа.

Следва да се има предвид, че в 3-дневен срок от получаване на издадено разрешение за ползване или удостоверение за въвеждане в експлоатация на строеж, консултантът – за строежи от първа до четвърта категория или техническият ръководител за строежите от пета категория, е длъжен да отрази в оригиналните екземпляри на техническия паспорт номера на

издаденото разрешение за ползване или удостоверение за въвеждане в експлоатация, като внесе един екземпляр за вписване в регистъра от органите, които са компетентни да издават разрешения за строеж и имат задължение да поддържат регистър и архив за съставените технически паспорти.

Техническите паспорти на строежите се предоставят на главния архитект на общината (района) по местонахождението на строежа, когато разрешението за строеж е издадено от него. За строежите с обхват и значение за повече от една община техническите паспорти на строежите се предоставят на областния управител, който е компетентен да издаде разрешение за строеж за тези строежи. За строежите с обхват и значение за повече от една област и за строежи с национално значение техническите паспорти на строежите се предоставят на министъра на регионалното развитие и благоустройството, който е компетентен да издаде разрешение за строеж.

Общинските администрации, областните администрации и Министерство на регионалното развитие и благоустройството, а за специалните обекти, свързани с отбраната и сигурността на страната – съответно Министерство на отбраната и Министерство на вътрешните работи поддържат архив и водят регистър на издадените технически паспорти и са длъжни в 3-дневен срок от предоставянето на техническия паспорт да го впишат в регистъра.

Органите, които имат задължение да поддържат архивите за техническите паспорти на строежите вписват издадените технически паспорти с пореден номер в регистъра на съответната областна или общинска (районна) администрация или ведомство и попълват в техническия паспорт на строежа същия регистрационен номер.

Следва да се има предвид, че отговорните за поддържането на архивите и воденето на регистрите на издадените технически паспорти органи са длъжни да регистрират внесените технически паспорти, но нямат вменени задължения да издават документи, удостоверяващи извършената регистрация.

Няма пречки да бъдат издавани удостоверения за регистриране на технически паспорти на строежи, като административна услуга от съответната областна или общинска (районна) администрация или ведомство, в случай на изявено желание за това от страна на възложителя, по ред, определен от съответната администрация.

Собственикът на строежа предоставя копия от техническия паспорт, заверени от лицата, които са го съставили, на Агенцията по геодезия, картография и кадастър и на Националния институт за паметниците на културата, в случаите когато строежите са обявени за паметници на културата. Копията от техническите паспорти следва да се направят, съответно заверят и изпратят едва когато паспортите бъдат вписани в регистъра от съответните органи. Попълването в паспорта на регистрационния му номер се извършва след вписването на номера в регистъра на издадените технически паспорти от органите, които поддържат регистрите.

Собственикът на строежа е длъжен да съхранява отговорно техническия паспорт и да спазва всички предписания за поддържане, срокове за извършване на ремонти, указания и инструкции за безопасна експлоатация.

Органите, които поддържат регистър на паспортите съхраняват техническия паспорт на строежа към архива на строителните книжа, издадени за същия строеж.

Актуализираните технически паспорти (включително и докладите на лицата, извършили актуализацията) се предоставят, съхраняват и регистрират и се добавят към архивираните строителни книжа.